

Summary

Mykhaylo Verykivskyy's creativity in the context of the contemporary scientific researches

Kaminska E.S.

The article highlights the artistic achievements and contribution of Michael Verykivskoho to the Ukrainian musical culture's development. During several centuries Kremenets has presented a great number of well-known personalities the Ukrainian and world culture and education. Among them the figure of Verykivskyy is, whose creative achievement appears in all Ukrainian encyclopedias. The influence of M. Verykivskyy's formation as a composer, choirmaster, critical essayist, teacher, and public figure is also noted.

The article describes the artistic achievements of M. Verykivskyy in the scientific heritage of modern scientists who reveal the value of the works of the famous Ukrainian composer of contemporary Ukrainian music. The scientific exploration of contemporary scholars of the composer's artistic achievements are analysed and summarized, 'cause the revival of national art is impossible without augmenting the musical culture of the best creative achievements of local composers. In scientists and musicologists' researches M. Verykivskyy as a creative person appears in various forms. The article deals with the aspects of his choral, operatic and symphonic works, it highlights the depth and importance of the artistic achievements of the composer, his role as a "pioneer of the Ukrainian music."

The research of A M Verykivskyy leads to the need to rethink the value of his contribution to the development of Ukrainian music, the deepening of scientific research has not studied the works of the artist pages yet.

Key words: Mykhaylo Verykivskyy, Ukrainian musical culture, musical art, pioneer of the Ukrainian music, composer's artistic achievements.

УДК 373 : 74 / 76. 071.5 - 057, 874 (477. 43 / 44) (045)

Кравчук К.Г.,

викладач

(м.Хмельницький)

Хмельницька дитяча художня школа в культурно-мистецькому житті регіону

В статті викладено основні історичні віхи становлення та розвитку Хмельницької дитячої художньої школи. Проаналізовано основний зміст діяльності художньої школи та визначено його вплив на мистецько-культурне життя Хмельниччини. Зокрема зосереджено увагу на виставковій діяльності школи у радянський період її існування та на культурно-мистецьких заходах, що спрямовувались на популяризацію образотворчого мистецтва серед населення міста та області.

Увага приділяється управлінському персоналу школи – директорам різних років – А.Артемчуку, М.Мазуру, Б.Куценку, Н.Борецькій. Розглянуто педагогічну діяльність Л.Мазур, яка на посаді викладача образотворчого мистецтва та голови методичного об'єднання вчителів активно впроваджувала у свою педагогічну діяльність кращі зразки народного мистецтва, зокрема витинанку.

З'ясовано, що у художній школі закладався фундамент підготовки до занять художньою творчістю найбільш обдарованих до вибору професій в галузі культури та мистецтва, проте слабка матеріально-технічна база на початку історії школи складала труднощі у наборі учнів на навчання. Здійснений аналіз діяльності школи показав, що внесок Хмельницької дитячої художньої школи в розвиток культурно-мистецького життя заслуговує на те, аби бути вписаними до загальнокультурного вітчизняного мистецького контексту.

Ключові слова: художня школа, культурно-мистецьке життя, виставкова діяльність, Хмельниччина.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Вивчення соціокультурних процесів у регіональному вимірі є важливою передумовою відтворення проблем та тенденцій у культурі країни. Даний напрям досліджень є актуальним для української культури ХХІ століття, коли постає проблема визначення ролі образотворчого мистецтва та художньої освіти у формуванні всебічно розвиненої особистості, в підтримці духовного здоров'я народу, в збереженні культурної самобутності країни.

Важливе місце в регіональному культурно-мистецькому житті належить дитячим художнім школам, які в багатьох містах України почали відкриватися у 60-ті рр. ХХ ст.

Аналіз досліджень та публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... свідчить, що спеціальних досліджень, які б торкалися аналізу змісту діяльності Хмельницької художньої школи та визначення її ролі та місця в культурно-мистецькому житті Хмельниччини, не проводилось.

У дослідженні піднятої проблеми особливо важливими є наукові праці краєзнавців та мистецтвознавців Хмельницької області – Л.Баженова, П.Слободянюка, В.Ільїнського, Л.Муляра, Н.Урсу, А.Шулик та ін.

Певні сторони загальнонаукового та теоретичного планів були висвітлені в працях з проблем історії вітчизняної педагогіки (В. Гомоннай, М. Євтух, В. Кравець, Б. Ступарик, О.Сухомлинська, О. Рудницька), сучасної мистецької освіти (Д. Крвавич, М. Криволапов, Е.Мисько, Л.Соколюк, О. Сокальський, А. Чебикін).

Факти та події із художнього життя Хмельницької художньої школи не узагальнено на мистецтвознавчому рівні, що підсилює актуальність обраної теми.

Формулювання цілей статті... Метою публікації є висвітлення змісту діяльності, основних подій з історії Хмельницької художньої школи та визначення її ролі в культурно-мистецькому житті Хмельниччини.

Виклад основного матеріалу.... У Хмельницькій області з молоддю шкільного віку, яка виявила потяг до прекрасного, працювали, починаючи з 1960-х рр. декілька студій і шкіл образотворчого мистецтва. З часом кількість таких шкіл помітно збільшилась.

Хмельницьку дитячу художню школу (ХДХШ) було відкрито 24 квітня 1968 р. Заклад здійснював навчання і виховання дітей у позаурочний та позашкільний час. Діловодство та навчання у школі велось державною українською мовою [9].

Школа давала учням загальну базову художню освіту, заохочувала їх до мистецтва, виховувала у них естетичний смак на кращих зразках національного та світового мистецтва.

Пріоритетним у діяльності школи був розвиток творчих здібностей своїх вихованців та навчання академічному рисунку, живопису, скульптурі. Композицію, рисунок та живопис традиційно викладав закріплений за класом учитель-класовод. Такі навчальні предмети як історія світового та українського образотворчого мистецтва, скульптура викладалися спеціалістами.

Розпочинала школа свою діяльність з 2 вчителів та 60 учнів. Протягом 1975-1976 н. р. у школі працювало вже 8 викладачів та навчалось 196 учнів, в 1978-1979 н.р. – 10 викладачів та 229 учнів, а в 2010 р. – працювало 16 викладачів з контингентом учнів у 500 дітей [1; 4].

Із 1968 по 1973 рр. директором і засновником школи був Артемчук Августин Васильович – провідний хмельницький художник, відомий в жанрі реалістичного натюрморту. За цей час передано школі основне приміщення – найстарішу його частину, проте відчувалися труднощі з розширення приміщення школи, були відсутні клас скульптури, приміщення методичного фонду дитячих малюнків, реквізитна майстерня, майстерня для викладачів. Саме тому молода школа мала проблеми з набором найталановитіших учнів міста.

Варто зазначити, що тільки за 1969-1970 н.р. школа організувала низку виставок дитячих робіт, серед яких – у фойє філармонії до дня народження В.Леніна (1969), в обласному драматичному театрі ім.Петровського (1969, 1970, 1971), республіканська в м.Києві «Творчість юнних» (19.03.1970), спільна з Кам'янець-Подільською ДХШ (1970), у м. Кам'янець-Подільський у кінотеатрі «Дружба»(1971), у приміщенні художнього салону Хмельницьких художньо-виробничих майстерень Художнього Фонду УРСР (26.03.1971) та в приміщенні облвиконкому (18.11.1971) тощо. У наступні роки організовувались пересувні виставки, які мали велике виховне та естетичне значення серед громадськості [2; 6].

Із 1973 по 1979 рр. директором школи був Мазур Микола Іванович. За час його керівництва школою розроблені навчальні плани, за якими і досі працювала не тільки школа міста, а й інші школи України.

У 1973-1974 н. р. при школі став працювати факультет образотворчих мистецтв університету культури, до діяльності якого активно залучилися викладачі ХДХШ. Школа гостро переживала потребу у приміщеннях, існуючі класи були темні та тісні, учням увесь час доводилося працювати при електричному освітленні [3].

Проте інтерес до школи серед населення постійно зростає, пересувні виставки дитячих робіт виступали своєрідною рекламою закладу. За керівництва Мазура М.І. школа

підтримувала міжнародні зв'язки, так, наприклад, у 1976 р. 25 робіт учнів експонувалися на міжнародній виставці дитячої творчості в Болгарській народній республіці [4].

Тісно пов'язана історія Хмельницької дитячої школи з ім'ям Людмили Олександрівни Мазур, яка після закінчення Одеського державного училища ім.М.Грекова, у 1968 р. обійняла посаду викладача дитячої художньої школи. Із 1977 р. – голова методичного об'єднання викладачів художньої школи. Під її керівництвом було виготовлено потужний дидактичний матеріал – методичні матеріали для кожного класу, в яких подавалися послідовності виконання творчих завдань. Це створило умови моніторингу роботи викладачів протягом навчального року: бачити свої помилки, фіксувати помилки інших викладачів. Така методика була схвалена викладачами республіканських дитячих художніх шкіл.

У роботі з дітьми Людмила Мазур використовувала кращі зразки українського народного мистецтва, зокрема витинанки. Відштовхуючись від традиційних на Поділлі прийомів вирізування та витинання з білого паперу, складеного вдвоє, вчетверо, вшестеро (вісь симетрії) конкретних фігурок – квітів, гірлянд, метеликів, голубків, зірочок, ялиночок, Людмила Олександрівна згодом розширила традиційні рамки виду: ввела аплікацію. Якщо перші свої роботи діти підвішували на ниточках до новорічних ялинок, то з часом почали наклеювати свої білі витинанки на кольоровий папір.

Навчаючи дітей, Л.Мазур й сама виготовляла для них зразки картинки, але з чіткими характерними рисами, з певною сюжетною канвою. Якщо на початковій стадії творчості Л.Мазур домінували народні мотиви: «Казка», «Орнамент», то з плином часу твори мисткині набирають рис образного психологізму, символіки, філософського узагальнення – «Ніч», «Спокуса», «Чорна хмара», «Пейзаж», «Зелений сон». Тут уже немає місця симетрії [7].

Впродовж багатьох років своєї педагогічної діяльності Людмила Мазур прищеплювала юним талантам любов до прекрасного. Вона не лише осучаснила традиційний вид народної творчості – витинанку, але й, зберігаючи свою самобутність, витворила нову мистецьку якість, збагатила витинанку засобами малярства, графіки та монументалізму.

Із 1979 по 2004 рр. – 25 років школу очолював Куценко Борис Іванович. Під його керівництвом школа розширилась в корисній площі. Була прибудована виставкова зала і адміністративне приміщення, з'єднані переходом I і II навчальні корпуси.

У цей період традиційним став конкурс дитячого малюнка на асфальті в міському парку та на площі перед кінотеатром ім.Т.Г.Шевченка, зустрічі з художниками художньо-виробничих майстерень, щорічно проводилися семінари для викладачів образотворчого мистецтва області.

У 1980 р. на базі школи відкрито курси художників-оформлювачів, за навчальний рік було організовано 125 виставок на заводах, у Будинку офіцерів, Будинку культури, бібліотеці для юнацтва, ляльковому театрі, школах міста тощо, прочитано 230 лекцій для населення міста. Роботи учнів експонувались за кордоном в Болгарії, Чехословаччині, Угорщині [5].

Школа нарешті отримала класи скульптури, виставковий зал, у якому деякий час проводились заняття, приміщення бібліотеки та методкабінету.

З огляду на поліфункціональність діяльності художньої школи можна стверджувати, що за 40 років своєї діяльності вона набула статусу своєрідного соціально-культурного центру. Хмельницька дитяча художня школа була центральною базовою школою міста, основним осередком із підготовки молодшого покоління дітей шкільного віку з образотворчої освіти.

Протягом 1968-2008 рр. школу закінчили майже 2300 учнів. За цей період 200 випускників закінчили вищі навчальні заклади, 360 середні спеціальні художні навчальні заклади, 50 % випускників працюють художниками-оформлювачами на підприємствах та на установах м.Хмельницького та інших міст.

Згідно з рішенням виконкому Хмельницької міської ради від у 1999 р. при ХДХШ було відкрито госпрозрахункову студію іконопису під назвою «Нікош», у якій навчалось 30 дітей. Після закінчення навчання випускники отримували диплом і спеціальність «Майстер іконописець». З 2004 р. «Нікош» існує як самостійний заклад.

Із 2004 по 2010 рр. школу очолювала член Національної Спілки художників України, Лауреат премії ім.Б.Хмельницького Борецька Надія Анатоліївна. За цей проміжок часу школа зазнала капітальної реконструкції і перетворень на сучасний лад. Відкрито госпрозрахункові підготовчі класи, в яких навчалось 90 дітей. Школа почала більш творчо працювати у плані виставкової діяльності, викладачі більш експериментально стали

працювати з дітьми, запроваджувати на уроках нові технології розпису на склі, батіку, ткацтва [9].

Уже в 2009 р. у школі було 9 класів, у яких навчалося 437 учнів. Кількість випускників у цей рік становила 178, з яких 24 особи поступили в вищі та середні спеціальні навчальні заклади за фахом, продовжуючи навчання образотворчому мистецтву. Дитячі роботи експонувалися у Болгарії, Чехії, Угорщині, США (м. Модесто, штат Каліфорнія).

Значною проблемою у функціонуванні дитячої художньої школи була недостатня матеріальна база, яка не відповідала сучасним вимогам. На вступних іспитах бажаючих навчатися становило 2-3 дітей на місце. Залишилася гостра потреба створення при школі додаткових класів. Тому, рішенням № 2 34 сесії від 31.03.2010 р. Хмельницької міської ради дитяча художня школа була ліквідована і на її базі рішенням 35 цієї сесії від 31.03.2010 р. створено Хмельницьку дитячу школу образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва.

Висновки... Підбиваючи підсумки щодо оцінки діяльності й ролі ХДХШ в культурно-мистецькому житті Хмельницької області варто зазначити, що вона як інші художні школи, що виникали на Україні, починаючи з 1960-х рр., покликана заповнити прогалини загальноосвітньої школи в галузі художнього навчання і естетичного виховання. Вона дає початкову художню підготовку для навчання на художньо-педагогічних відділеннях, у середніх художніх навчальних закладах, а також для опанування багатьма професіями, де бажане або необхідне вивчення рисунку, живопису, пластики як засобу оволодіння професійними навиками. У школі учні мають можливість розвинути свій талант, користуючись перевагами мистецьки зорієнтованого середовища, яке сприятливо впливає на формування особистості.

Діяльність школи була надзвичайно різнобічною і плідною, що реалізувалося, головним чином, у організації початкової художньої освіти у м.Хмельницькому з метою її професіоналізації, у плідній виставковій діяльності, що спрямовувалась на підвищення культурної освіченості населення, у лекційній роботі та організації художньо-мистецьких акцій різної тематики, у численних художньо-естетичних заходах.

Аналіз діяльності Хмельницької ДХШ ще раз доводить, що локальні вияви процесів різних галузей культури заслуговують на те, аби бути вписаними до загальнокультурного вітчизняного мистецького контексту, отже, є всі підстави вважати, що культура Хмельниччини, її художнє життя відкриває численні перспективні напрямки для подальших наукових розвідок.

Список використаних джерел і літератури:

1. Державний архів Хмельницької області (Далі ДАХО), Ф.Р-6144, оп.1, спр.5. – Отчет Хмельницкой городской детской художественной школы за 1969-1970 уч.год. – арк.3
2. ДАХО, Ф.Р-6144, оп.1, спр.11. – Каталог виставки учнівських робіт по образотворчому мистецтву дитячих художніх шкіл Хмельницької області, присвяченої ХХІV з'їзду КПРС. – арк..3,8.
3. ДАХО, Ф.Р-6144, оп.1, спр.24. – Отчет Хмельницкой городской детской художественной школы за 1973-1974 уч.год. – 11 арк.
4. ДАХО, Ф.Р-6144, оп.1, спр.28. – Отчет Хмельницкой городской детской художественной школы за 1975-1976 уч.год. – 10 арк.
5. ДАХО, Ф.Р-6144, оп.1, спр.48. – Отчет Хмельницкой городской детской художественной школы за 1980-1981 уч.год. – 19 арк.
6. ДАХО, Ф.Р-6144, оп.1, спр.6. – Перелік виставок робіт ХДХШ. – арк.3
7. Побачити і торкнутися до творчості Людмили Мазур // Проскурів. – 2012. – №40. – 4 жовтня. – С.14
8. Слободянюк, Петро Якович. Культура Хмельниччини [Текст] / П. Я. Слободянюк. – Хмельницький : Поділля, 1995. — 332 с.
9. Хмельницькій художній школі – 40 років. Альбом [текст]. – Хмельницький: Агентство рекламних технологій “ART LINE”., 2008. – 16 с.

Транслітерований список літератури:

1. Derzhavnyi arxiv Xmelnyckoji oblasti (Dali DAXO), F.R-6144, op.1, spr.5. Otchet Xmelnyckoj horodskoj detskoj xudozhestvennoj shkoly za 1969-1970 uch.hod, ark.3

2. DAXO, F.R–6144, op.1, spr.11. – Kataloh vystavky uchnivskyx robit po obrazotvorchomu mystectvu dytjachyx xudozhnix shkil Xmelnyckoji oblasti, prysvjachenoji XXIV zjizdu KPRS, ark..3,8.
3. DAXO, F.R–6144, op.1, spr.24. Otchet Xmelnyckoj horodskoj detskoj xudozhestvennoj shkoly za 1973-1974 uch.hod, 11 ark.
4. DAXO, F.R–6144, op.1, spr.28. Otchet Xmelnyckoj horodskoj detskoj xudozhestvennoj shkoly za 1975-1976 uch.hod, 10 ark.
5. DAXO, F.R–6144, op.1, spr.48. Otchet Xmelnyckoj horodskoj detskoj xudozhestvennoj shkoly za 1980-1981 uch.hod, 19 ark.
6. DAXO, F.R–6144, op.1, spr.6. Perelik vystavok robit XDXSH. – ark.3
7. Pobachyty i torknutysja do tvorchosti Ljudmyly Mazur // Proskuriv. 2012, №40, 4 zhovtnja, pp.14
8. Slobodjanjuk, Petro Jakovyh. Kultura Xmelnychchyny [Tekst] / P. Ja. Slobodjanjuk. Xmelnyckyj : Podillja, 1995, 332 p.
9. Xmelnyckij xudozhnij shkoli – 40 rokiv. Al'bom [tekst]. Xmelnyckyj: Ahentstvo reklamnyx texnologij "ART LINE", 2008, 16 p.

Аннотация

Хмельницкая детская художественная школа в культурно-художественной жизни региона

Кравчук К.Г.

В статье изложены основные исторические вехи становления и развития Хмельницкой детской художественной школы. Проанализированы основное содержание деятельности художественной школы и определены его влияние на художественно-культурную жизнь Хмельницкой области. В частности сосредоточено внимание на выставочной деятельности школы в советский период ее существования и на культурных мероприятиях, направленных на популяризацию изобразительного искусства среди населения города и области.

Внимание уделяется управленческому персоналу школы – директорам разных лет: А.Артемуку, Л.Мазур, Б.Куценку, Н.Борейко. Рассмотрена педагогическая деятельность Л.Мазур, которая на должности преподавателя изобразительного искусства и председателя методического объединения учителей активно внедряла в свою педагогическую деятельность лучшие образцы народного искусства, в частности вышиванку.

Выяснено, что в художественной школе закладывался фундамент подготовки к занятиям художественным творчеством наиболее одаренных к выбору профессий в области культуры и искусства, однако слабая материально-техническая база в начале истории школы составляла трудности в наборе учащихся на обучение. Проведенный анализ деятельности школы показал, что вклад Хмельницкой детской художественной школы в развитие культурной жизни заслуживает того, чтобы быть вписанными в общекультурный отечественный художественный контекст.

Ключевые слова: художественная школа, культурно-художественная жизнь, выставочная деятельность, Хмельницкая область.

Summary

Khmelnytskyi art school in the cultural-artistic life of the region

Kravchuk K.G.

The article deals with the main historical stages of formation and development of Khmelnytskyi art school. The main content of activity of the art school has been analyzed, and its influence on the artistic-cultural life of Khmelnytskyi region has been determined. In particular the attention is paid to the exhibition activity of the school in the Soviet period of its existence, and to the cultural-artistic measures, directed to the popularization of art among the population of the city and the region.

The attention is paid to the managerial personnel of the school – directors of different years – A. Artemchuk, M. Mazur, B. Kutsenko, N. Boretskaya. Pedagogical activity of L. Mazur, who at the post of the teacher of fine art and the head of methodological union of teachers, has actively introduced into her pedagogical activity the best examples of the folk art, in particular embroidery.

It is found out that in the art school the fundamentals of preparation to the lessons of artistic creative work of the most talented children to the choice of profession have been grounded, but the weak material and technical base at the beginning of the school's history

coursed some difficulties in the pupils' enrollment. The conducted analysis of the activity of the school showed that the contribution of Khmelnytskyi art school into the development of cultural-artistic life is worth being written down to the general cultural domestic artistic context.

Key Words: art school, cultural-artistic life, exhibition activity, Khmelnytskyi region.

УДК 373.016/78

Крюкова О.І.,
кандидат педагогічних наук
(м.Луганськ)

Педагогічний аналіз художніх образів у контексті освітньої технології музично оцінної діяльності молодших школярів

Стаття присвячена проблемі теоретичного студювання музичних художніх образів. Здійснено аналіз психолого-педагогічних та музикознавчих проблем дослідження музичних образів. Автор розкриває можливості інтонаційної теорії музичного мистецтва для організації дослідження музично оцінної діяльності молодших школярів. У статті подається авторське визначення змісту поняття музичного художнього образу. Автор обґрунтовує доцільність та ефективність аналізу структурних компонентів музичних художніх образів з метою розвитку у дітей здібностей до музично оцінної діяльності.

У контексті технології музично оцінної діяльності молодших школярів розкривається проблема емоційної складової музичних художніх образів. Виділені групи інтонаційних джерел музичних художніх образів. Проаналізовані світоглядна й емоційна характеристики музичних художніх образів. Виокремлені групи інтонацій, що віддзеркалюють емоційну складову музичних художніх образів. Визначена змістовна характеристика світоглядної складової музичних художніх образів, у якій доцільно виділити образи природи, фантастичного світу й людини, її дій, психічних станів, емоцій, зовнішнього вигляду а також мови. У якості прикладу наведено таблицю з аналізом музичного художнього образу української народної пісні «Щедрівочка». На засадах аксіологічного підходу музичний художній образ розглядається як невід'ємний компонент освітньої технології музично оцінної діяльності молодших школярів. У такий спосіб виявлені особливості термінологічного рівня дослідження, визначено проблемне коло, що спонукає до подальших досліджень у галузі педагогіки мистецтва.

Ключові слова: художній образ, світогляд, емоції, освітня технологія, музичні інтонації.

Постановка проблеми у загальному вигляді...Музична педагогіка є тією галуззю художньої освіти, яка в умовах глобалізації соціально культурного розвитку людства має виявляти творчий потенціал особистості й розкрити самодостатність кожної людини. У державних програмах з музичної освіти (О.Гуміська, О.Лобова, Л.Масол, Е.Печерська, О.Ростовський та інші) головна увага приділяється розвитку особистості, вихованню її духовної культури. Актуальною для музичної педагогіки є проблема обґрунтування доцільності музичного репертуару. У цьому зв'язку музичні художні образи як основні засоби виховного впливу музики на особистість є складовими музичного репертуару, які обумовлюють процес музичної діяльності, й у межах нашого дослідження визначаються у якості основної дидактико-методичної категорії музичної педагогіки.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми...Аналізу музичних художніх образів присвячені філософські, музикознавчі й психолого-педагогічні дослідження. У межах філософського дискурсу музичний художній образ аналізується у якості естетичної, художньо узагальненої цінності (Ю. Афанасьєв, А.Кавалеров, Г. Тарасов та інші). Психологічна складова цього аналізу визначає твори літератури і мистецтва у якості форм, які фіксують потенційні детермінанти особистості [1, с.9]. З урахуванням специфіки педагогічних концепцій аксіологічні характеристики музичних художніх образів надаються у дослідженнях Т. Дорошенко, М. Красильнікової, Г.Побережної, О. Рудницької, М. Сови, Ю. Соколовського, Т.Щериці та інших. Вченими обґрунтовані педагогічні умови формування образного мислення особистості, визначені критерії й показники розвитку ціннісного ставлення до музичних творів, зосереджується увага на усвідомленні логіки музичної форми й ідейно-естетичного змісту музичних образів [5, с.19]. У запропонованій нами технології музично оцінної діяльності молодших школярів